

TÜRÜK

2023, Yıl/Year: 11, Sayı/Issue: 34, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / *Date of Received: 09.08.2023*

Kabul Tarihi / *Date of Accepted: 19.09.2023*

Sayfa / *Page: 276-288*

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / *Writer:*

 Talat ÇELİK

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi.

talatcelik2@outlook.com

AVRUPA SÖZLÜ KÜLTÜRÜNDE TÜRKLER

Öz

Dünya tarihinde bütün milletler kendilerine yabancı olan topluluklar hakkında efsaneler üretmiş, bu toplulukların menşelerini, davranış biçimlerini ve gündelik hallerini mitik düzeyde anlatı haline getirmişlerdir. Birbirleri hakkında efsaneler üretmiş ve yabancı kavimleri kendi halk hikayelerine, masallarına ve destanlarına konu etmişlerdir. Bu anlatılar önce yabancıyı tanıma özelliği gösterirken, yabancıyı tanıdıktan sonra çeşitlenip artar. Özellikle birbirlerine komşu kavimlerde bu durum daha sık görülür. Türkler de tarihin muhtelif devirlerinde kalıcı olmak ve yağma etmek sebebiyle sık sık Avrupa'ya akınlar etmiş, Avrupalı milletlerle komşu olmuş, birlikte yaşamış ve onlarla savaşmıştır. Bu uzun etkileşim süreci, Avrupa halkını Türkler hakkında anlatılar yaratmaya itmiştir. Ancak bu yaratımlar, çoğunlukla savaşlar sonucunda ortaya çıktığı için olumlu yaratımlar değildirler. Tam aksine Türklerin düşman olarak aktarıldığı, Türklere karşı kazanılan zaferlere efsanevi kıymetler biçilen, kimi zaman milletlerin eski hikâyeleriyle karışmış, kimi zamansa tamamen Türkler hakkında, sıfırdan üretilmiş efsanelerdir. Bu çalışmada Avrupa'da Türkler hakkında anlatılan efsaneler ve memoratlar incelenecek, beraberinde Avrupa sözlü kültüründe Türk algısının nasıl geliştiği ve Türklerin, Avrupa halkının sosyal yaşamını nasıl etkilediği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk, sözlü kültür, Avrupa, efsane, folklor.

TURKS IN EUROPEAN ORAL CULTURE

Abstract

All nations in the world have produced legends about communities who are foreign to them. They have turned the origins, traditions and uses of these communities into narratives at the mythic level. They produced legends about each other and made foreign tribes the subject of their own folk tales, tales and epics. While these stories show the feature of getting to know the stranger first, they diversify after getting to know the foreigner. This is especially common in neighboring tribes. In various periods of history, Turks, too, frequently flocked to Europe and became neighbors with European nations, lived together and fought with them with the intention of being permanent and plundering. This long interaction process pushed the European people to create legends about the Turks. However, these creations are not positive as they are mostly the result of wars. On the contrary, they are legends made from scratch that the Turks are conveyed as enemies while the victories won against the Turks are valued as legendary, and it sometimes mixed with the old stories of the nations or it was completely about the Turks. In this essay, the legends and memorats will be examined. Subsequently, how the Turkish perception developed in the European oral culture and how the Turks affected the social life of the European people will be discussed.

Keywords: Turks, oral culture, Europe, legend, folklore.

Giriş

Türkler tarih boyunca birçok kültürle iç içe yaşamış, birçok kültürü etkilemiş ve birçok kültürden etkilenmiştir. Özellikle göçebe yaşam tarzları, savaşlarda gösterdikleri maharetler ve toplum yapıları Türklerle karşılaşan milletlerin yaptığı Türk tasvirlerinde öne çıkmıştır. Şehir yerine bozkırda yaşamaları ve geniş alanlara yayılarak hüküm sürmeleri ise münasebet içinde buldukları milletlerin sayılarını bir hayli arttırmış, Çin'den Hindistan'a Rusya'dan Avrupa içlerine dek tanınan bir millet konumuna gelmişlerdir. Özellikle tarih öncesinden itibaren yabancı seyyah ve tarihçiler seyahatname ve kroniklerinde Türklerden sık sık bahsetmişler¹, onların genel özellikleri hakkında bilgi vermelerinin yanı sıra kültürleri hakkında da değerli kayıtlar tutmuşlardır. Ancak Türklerin bıraktıkları iz bu kayıtlarla sınırlı kalmayıp yazılı kültürün de ötesinde münasebet halinde buldukları milletlerin sözlü kültürlerinde de görülür. Yazının daha küçük bir zümreye ait olduğu, insan zihninin sözlü kültür teamüllerince çalıştığı çağlarda, Türkler hakkında anlatılan sözlü veri, yazılı veriden daha çoktur. Eski mitlerle birleşerek ortaya çıkan veya tamamen Türk akınları esnasında ortaya çıkan pek çok anlatı, Avrupa'nın sosyal tarihinin Türkler tarafından ne şekilde değişime uğradığını göstermektedir. Bundan dolayı Türklerin Avrupa'da görüldüğü yüzyıllar boyunca Avrupa halklarından farklı bir dine mensup olmaları ve Avrupalıların tanımıyla "barbar"

¹ Kroniklerde, siyasi yazışmalarda, resmi metinlerde ve seyahatnamelerde Türkler hakkında daha detaylı okumalar için: Dellal, Nevide A. (2002). *Alman Kültür Tarihinden Seçme Tarihi ve Yazınsal Ürünlerde Türkler*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Eserleri. Kula, Bilge O. (1992-1993). *Alman Kültüründe Türk İmgesi I-II*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

olmaları, sözlü kültürde daha çok korku ve düşmanlık içeren anlatıların doğmasına vesile olmuştur. Bireysel olarak dostluk bağlarının kurulduğu anlatılar mevcut olsa da çoğunluğunda düşmanlık ön plandadır. Bu veriler geç devirlerde derlense dahi Türklerin Avrupa içlerinde dolaştığı çağların 20. yüzyılda bile hafızalardan silinmediğini, halk arasında anlatılmaya devam ettiğini gösterir. Bu çalışmada da 4. yüzyıldan başlayarak 17. yüzyılın sonlarına dek Avrupa içlerine akın etmiş Türklerin, Avrupa halkının zihninde ne şekilde yer ettiğine değinilecektir. Ancak bunu yaparken destan, masal, halk hikayesi gibi sözlü kültürün geniş unsurları değil, memorat, efsane gibi bölgesel ve daha küçük unsurları ele alınacaktır. Bu şekilde Avrupa'nın küçük şehirleri ve kasabalarında Türk algısının nasıl geliştiği, Türklerin bu bölgelerdeki sosyal yapıyı ne şekilde etkilediği tartışılacaktır. Çalışmada Türkler hakkındaki efsaneler, “Yer Adlandırmalarında Türk Etkisi, Türklerin Şeytanlaştırılması, Türkler Hakkında Çeşitli Efsaneler” olarak üçe ayrılmıştır. İlk bölümde Avrupa'da Türk akınlarının efsaneleştirilerek muhtelif bölgelere isim verilmesi üzerinde durulacak, doğrudan Türk ismini taşıyan Avrupa kasabaları ve yer şekilleri aktarılacaktır. İkinci bölümde bir düşman olarak Türklerin efsaneler vesilesiyle nasıl şeytani bir konuma yerleştirildiği aktarılacaktır. Üçüncü bölümde ise Avrupa'dan çekilen Türklerin geride bıraktığı izleri ve kehanetleri içeren anlatılara değinilecektir. Avrupa'da Türkler hakkında pek çok anlatı bulunmakla beraber çalışmada özellikle Viyana ve çevre kasabalarından, Macaristan, Almanya ve Kuzey İtalya'dan örnek teşkil edecek efsaneler ele alınacaktır.

Tarih Boyunca Avrupa'da Türkler

Avrupa tarihinde Türkler ilk olarak Birinci Kavimler Göçü'nün batıya ittirdiği Hunlar vesilesiyle gözüktür. 300'lü yılların ortalarında, komutan Balamir öncülüğünde Asya steplerini aşarak Avrupa önlerine gelen Türkler, özellikle Gotlarla giriştikleri mücadelenin ardından Doğu ve Orta Avrupa'nın kapılarını açmıştır. Atlı muharebe yöntemleriyle Gotları bezdirmişler, Cermen usulü savaş nizamıyla Hunlara direnmeye çalışan Gotlar bu gayrinizami ancak kuvvetli birlikler karşısında direnememiş ve dağılmıştı. Got ordularının komutanı Ermanarik ise bu yenilgiye tahammül edemeyip kendi canını kıymıştır. Ermanarik'in bir erkek çocuğu olmadığından Hunlara tabi oldular. Doğu Gotlarının mağlubiyetini duyan Batı Gotları hazır kıta Hunları bekleseler bile onlar da Hunlara direnemeyip bir kısmı Kaukalların bir kısmı ise Romalıların merhametine sığındı (Nemeth 1982: 56-61). Böylece yoğun göçle mücadele edemeyen Roma giderek güçsüzleşti ve Alan-Hun ittifakının doğrudan hedefi oldu. 380'li yıllara dek düzensiz bir biçimde “barbar kuvvetleri” Doğu ve Orta Avrupa içlerinde akın ve yağmalar ederek şehirleri yaktılar. Roma bu akınlara direnemeyip barış yapmak zorunda kaldı. Böylelikle bir kısım Hun askerleri Roma'da paralı askerlik yapmaya, yurdun belirli kısımlarına yerleşmeye başlamıştı. Ancak bunlar Hunların küçük bir kısmını teşkil ediyor, esas Hun birlikleri Don Irmağı kenarında konaklıyordu. Hunların burada bulunan askeri gücü zaman zaman yağma akınlarına devam ediyor, zaman zaman Bizans gibi bölgesel güçlerle yaptıkları ittifak sayesinde Avrupa siyasetinde de etkin bir konumda bulunuyorlardı. Balamir, Uldız, Karaton, Oktar, Rua hükümdarlıklarından sonra 434 yılında Bleda'ya, 445 yılında Bleda'yı bertaraf etmesiyle birlikte ise tek başına Attila'nın devri başlar. Bu ana kadar anlatılan savaşlar ve akınlar göğüs göğüse mücadeleler ve birtakım ittifaklar içerirken Attila iktidarı, Jordanes'in cümleleriyle “korku salan” bir iktidardır. Bu korku, ileride Avrupa'nın destanlarına kadar sızacak bir korkudur. Pers seferinin ardından Avrupa içlerinde kararlı

yürüyüşüne devam eden ve Galya'yı ele geçirmek için yeni bir sefer düzenleyen Attila, birçok Avrupa şehrinde böylelikle tanınır olmuştur. Her ne kadar bu seferin sonunda yenilmiş olsa da efsanelere ve destanlara sızacak olan nâmı, bu sefer sonucunda iyiden iyiye artmıştı. Devamında İtalya'nın içine girmesi ve Roma'yı işgal etmesi ise yarattığı korku ikliminin son raddesini oluşturdu. Bundan dolayı Attila'nın 453 yılında beklenmez bir biçimde ölümünün ardında Avrupa topraklarında pek çok anlatıya da konu oldu (Üren 2022: 73-151).

Özellikle Attila'nın mezarına ve bir dişi geyiğin Avrupa yolunda Hunlara yoldaşlık etmesine dair efsaneler en yaygın efsanelerdir. Aynı zamanda Hristiyan topraklarında Hunlarla mücadele eden keşiş menkıbeleri de sık sık anlatılmakta, Attila ve Hunlar Hristiyanlığa karşı bir düşman olarak tanıtılırken onlarla mücadele eden keşişlerin ise kutu kuvvetlendirilmektedir. Bu anlatılarda tıpkı bizdeki evliya menkıbeleri gibi tanrının yardımıyla Hun birliklerini dağıtan, halkı ve tanrının mabetlerini Hunlardan koruyan keşişler baş karakterlerdir. İtalyanlar, Cermenler, Macarlar gibi Attila'nın sefer yolunun üzerinde yaşayan pek çok milletin efsanelerinden örnekleri çoğaltmak mümkündür. Cermenler arasında Nibelungen, Hildebrand, Waltharius destanları, kuzey kavimlerinin edda ve sagalarında bulunan Attila tasvirleri, Macaristan'da anlatılan Gestalar gibi birçok büyük destan ve efsaneler Attila'nın Avrupa'da yarattığı etkiyi açıkça göstermektedir.²

Hunların hemen ardından, 6. yüzyıl dolaylarında Avrupa, Avarlarla tanışmıştır. Doğuda Avar birliğinin dağılmasıyla batıya göç eden Avarlar, Karpat havzasını aşır Macaristan'a kadar ulaşmıştır. Bu durum onları hem Bizans'la hem de Avrupa'yla ilişkiye sokmuş, hatta Bizans'ı haraca dahi bağlamışlardır. 562 yılında Tuna bölgesine yerleşerek Bizans'la komşu olmuşlardır. Burada yerleştikleri sırada Galya civarına da akınlar düzenlemiş, Macaristan'da Gepid ulusunun topraklarını işgal etmişlerdir. Devamında Bizans'ın sınır şehirleri olan Belgrad ve Eszek şehirlerini ele geçirmişlerdir. Hükümdarları Bayan'ın ölümünün ardından zayıflayan ve Bizans tarafından geri ittirilen Avarlar, tekrar toparlanarak Perslerle ittifak kurup İstanbul'u kuşatmışlar, ancak başarılı olamamışlardır. 8. yüzyılda Avarların gücü iyiden iyiye tükenmiş ve Kral Şarl ile girdikleri savaşı kaybederek bölgede tamamen erimişlerdir (Rasonyi 1993: 78-85).

Hun devletinin dağılmasının ve Avarların hakimiyetinin son bulmasının ardından bölgede bir süre daha dolaşan Türk birlikleri ya Avrupa'da paralı askerlik yapmış ya da yurtlarına geri dönmüşlerdir. Ancak Asya'da Köktürk Devleti'nin yıkılmasının ardından devletin içinde barındırdığı Türk kavimlerinin dağılması, batıda Peçenek akınlarının çoğalmasına vesile oldu. Hunların yürüdüğü yolu takip eden Peçenekler Macaristan'a kadar ulaşmış, bu yolculuk esnasında özellikle bugünkü Rus topraklarında da yağma faaliyetlerinde bulunmuşlardır. 9. yüzyılın ortalarında Don Nehri'nden Tuna kıyılarına dek yayılmış, Trakya'da Bizans için Bulgarlarla savaşmış, Ruslarla mücadele etmiş, Macarlarla münasebetlerde bulunmuşlardır (Gömeç 2013: 251-259; Dilbaş 2013: 137-154). Hunlar kadar Orta ve Batı Avrupa içlerinde fiilen gözükmeler de Hun mizaçlı bu askerler Doğu Avrupa sınırları içinde dolaştıklarından Avrupa'nın geri kalanı da kendilerini tanımıştır. Böylece Türklerin büyük kitleler halinde Avrupa'yla ikinci münasebeti Peçenekler sayesinde gerçekleşir.

² Avrupa'da Attila ve Hunların destan ve halk hikayeleri üzerindeki etkisi hakkında daha detaylı okuma için bakınız: Üren, Umut. (2022). *Avrupa Hunları: Tarih ve Destan*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
Eckhardt, Sandor. (1982). "Efsanede Attila." *Attila ve Hunları*. Haz. Gyula Nemeth. Çev. Şerif Başstav. s. 123-185.

12. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa'da Peçenek etkisi yavaş yavaş silinirken, Anadolu'da birçok Türk beyliği, Küçük Asya'da kalıcı olmak için Malazgirt üzerinden fethe başlamıştı. Bu fetihlerin sonucunda irili ufaklı birçok beylik Avrupa'ya açılan kapıyı, yani Anadolu'yu ele geçirmişti. Ancak bu beyliklerin Hunlar ve Peçeneklerden farklı bir yönü bulunuyordu. Anadolu'ya yağma akınları için değil yurt edinmek için girmişlerdi. Yeni kültür havzaları oluşturuyor, imaretler yapıyorlar, fethettikleri yerleri yakıp yıkmak yerine inşa ederek kendi kültürlerini bölgede kalıcı hale getirmeye çalışıyorlardı. Tartışmalı olsa da 1299 yılında, bir uç beyliği olarak kurulan Osmanoğulları Beyliği, batıda hakimiyetini güçlendirmek adına tek tek Bizans kalelerini fethediyor ve Balkanlara geçmek için durmadan kendisini güçlendiriyordu. Önce Bizans'ın batısına genişleyen beylik sonra sırayla Tarnovgrad, Nicopolis savaşlarını kazanarak Trakya'da büyümüş, ardından Sırp, Arnavutluk, Bosna, Hırvatistan, Macaristan'a karşı galip gelmişti. İstanbul'un düşmesiyle beraber imparatorluk vasfını da edinen Osmanlı İmparatorluğu, batı için büyük bir tehdit halini almıştı. Türk akıncıları özellikle Balkanlarda yaptıklarıyla tanınıyor, Batı Avrupa'daki siyasi yapıyı tehdit ediyorlardı. Mohaç zaferiyle beraber Macaristan'ın fethedilmesi, Osmanlı'yı Viyana kapılarına dayandırmıştı. 1529 yılında kuşatılan Viyana alınmadı ancak Osmanlı'nın Viyana'yı fethederek Avrupa'yı ele geçirme hayali de dinmemişti. 1683 yılında gerçekleşen İkinci Viyana Kuşatması'na dek, Macaristan'a kadar at koşturan Türk akıncılarının hikayeleri Avrupa'da anlatılageldi (Emecen 2007: 487-496).

Görüldüğü üzere Türkler, 4. yüzyılın ortalarından 17. yüzyılın sonlarına dek, gerek kalıcı olmak sebebiyle gerekse de yağma sebebiyle Avrupa'ya akınlar düzenlemiş, zaman zaman fetihlerde bulunmuşlardır. Kesintilere uğrasa dahi on üç yüzyıllık bu serüven, Avrupa'nın sosyokültürel yapısında derin izler bırakmış, sözlü hafızada silinemez bir şekilde yer edinmiştir. Destan, masal gibi büyük anlatı parçalarına konu olmuşlarsa da bu makalede bölgesel anlatılar incelenecek, Türk akınlarının daha küçük bölgelerdeki daha küçük anlatılar üzerindeki etkisi tartışılacaktır.

Yer Adlandırmalarında Türk Etkisi

Yer adları üzerine milletler sözlü kültürlerinde pek çok efsaneye yer verir. Neredeyse her millet, ülke sınırları içerisindeki yerlere efsanelere dayandırarak isimler bulmuşlardır. Bu efsaneler kimi zaman büyük şehirler ya da kasabalar hakkındayken kimi zamansa doğada bulunan alelade bir kaya hakkında da efsanelerin anlatıldığı görülür. Genellikle bu efsaneler benzeşme ya da tarihsel bir anlatı yoluyla kurulur. Misal doğada yılan sırtına benzer bir kaya örüntüsü görüldüğünde, daha önce burada büyük bir ejderhanın yaşadığı, ancak güçlü bir askerin onu öldürdüğü ya da tanrı tarafından taşla dönüştürüldüğü, kayaların da bu ejderden arta kalan parçalar olduğu en sık görülen anlatılar arasındadır. Özellikle Hun ve Osmanlı akınlarıyla beraber Avrupa içlerinde büyük bir korku yaratan Türkler de, bazı kasaba ve yer şekillerine ad vermişler, yer adlandırmaları hakkında anlatılan efsanelere konu olmuşlardır. Hun devrinden başlayacak olursak özellikle Macarların uzun sıradağlara verdiği isim dikkat çekicidir. Macarlar arasında bu büyük sıradağları devlerin inşa ettiğine inanılır ki bu mitik bir inanıştır. Bu devleri ise iblisler kontrol eder. Ancak insanlar güçlenmeye, bir noktada basit teknoloji kullanmaya başladığında devler dünyayı terk etmeye başlamışlardır. İşte bu mitik bir dönemde devler tarafından inşa edildiğine inanılan sıradağlar "Attila'nın Patikası" olarak adlandırılır (Jones vd. 1889: 28). Muhtemel ki Attila ve ordularının dağ

eteklerinde ve orman içlerinde kurdukları kamplar, Macarlar arasında böyle bir inanışın doğmasına vesile olmuş, sıradağların efsanevi adı da Attila'nın Patikası olarak sözlü hafızada kendine yer etmiştir.

Avusturya yakınlarında adlarında zafer anlamı taşıyan iki kasaba bulunur ki bu kasabaların adları da Hun efsaneleriyle ilintilidir. Bunlardan ilki Siegesbach'tır. Almanda zafer anlamını taşıyan bu ismin hikayesi ise şöyledir: Hunlar ülkeye geldiklerinde Sonsstein'den Traunkirchen'e geçmek istediler. Dört nala koştular ancak geçidin kenarına geldiklerinde atlarını dizginleyemeyip dik yamaçtan aşağı düştüler. O günden itibaren yamacı da içine alan kasaba Siegesbach olarak adlandırılır. Görüldüğü üzere herhangi bir savaş dahi olmadan, tamamen Hunların bir hatası sonucu aşağı yuvarlanmaları, bölgede bir efsane oluşturmuş, bölge adının Hun akınları esnasında verildiği görüşünü pekiştirmiştir. Yine Avusturya'da Siegershaft adlı kasaba benzer bir hikayeye sahiptir. Anlatılana göre bu kasabanın kırılıklarında Hunlara karşı büyük bir savaş gerçekleşmiştir. Savaşı kimin kazandığı belli olmasa dahi zafer anlamı taşıyan Siegershaft ismi, bu savaştan sonra kasabanın yeni ismi olmuştur (Depiny 1932: 374-375).

Aşağı Avusturya'dan bir başka anlatı, Türk katliamından kurtulan bir kediyle ilgili ilginç ve kayda değer bir hikayedir. Hem Türklerin vahşiliğini tanımlamak hem de bu vahşiliğin hatırasını milli hafızada yaşatmak adına bu şehir, *zalim Türklerin* baskınından sonra yalnızca bir kedi sağ kaldığı için Katzen Dorf adını alır. Burada Türklerin "vahşiliğinden" dem vurulmakta, yer adının hikayesi anlatılırken bir yandan da Türklerin yarattığı korku ortamı ve şeytanlaştırma vurgulanmaktadır:

Türkler ülkemize geldiklerinde, Katzenldorflu çiftçiler eşyalarını alıp bölgenin en yüksek noktası olan Hamet-Parzt'a kaçtılar. Bir zamanlar o zamanlar çoktan terk edilmiş olan Hamet yeri vardı. Bu güvenli yerden, Hamet Çayı'nı oluşturmak için birleşen üç derenin bent kapaklarını açtılar, böylece kutsal alanları bir gölün dışındaki güvenli bir ada gibi çıkıntı yaptı.

Akşam olduğunda, Katzenldorflu çiftçiler birkaç büyük ateş yaktı ve bir parti düzenledi. Işıktan şüphelenen Türkler, atlarının üzerinde dört nala koşarak geldiler. Bayraklar dalgalanarak ışıklara yaklaştıklarında çoğu suda boğuldu. Ancak düşmanlardan bazıları hayatta kaldı ve ertesi gün acı bir şekilde intikamlarını aldılar: Katzenldorf köyüne girdiler ve buldukları her şeyi çaldılar ve yollarına çıkan her şeyi öldürdüler.

Türklerin katlinden kurtulan tek yaratık bir kediydi. Bundan sonra, yeniden inşa edilen yere Katzenldorf adı verildi. (Hofmann 2000: 220)

Bu iki efsane daha çok Türklere karşı kazanılan zaferlerin sembolü olarak, dolaylı yoldan Türklerle bağlantılı efsaneler sayılırken, bir de doğrudan Türk isminin anıldığı efsaneler de mevcuttur. Özellikle Osmanlı akıncılarının Avrupa içlerine yürüdüğü devirlerden kalma bu efsaneler, aynı zamanda Doğu ve Orta Avrupa'nın Osmanlı fetihleri öncesi sosyal tarihini de yansıtır. Bunlardan ilki, Avusturya'nın Karnten bölgesinden derlenmiş bir efsanedir. 15. yüzyılın sonlarına doğru Karnten civarında dolaşan Türk akıncıları, Faaker See bölgesine gelirler. Bogenfeld köyünün batısında bulunan dar bir vadiye büyük bir ordu kurarlar. Villach kasabasına saldırma planları vardır. Ancak Türkçe bilen bir Villach vatandaşı, Türk kılığına girerek Türklerin kampına sızar. Burada saldırı saati ve planıyla ilgili önemli bilgiler edindikten sonra kasabaya geri dönerek Villach'ın ileri gelenlerine duyduklarını aktarır. Villach yöneticileri bu adama Maria Gail bölgesindeki kiliseye gitmesini, Türkler yaklaşırken üç kez çan çalmasını söyler. Adam söyleneni

yapar. Tıpkı kampta duyduğu gibi öğleden sonra saat üçte Türkler harekete geçer, gözcü Türklerin harekete geçtiğini gördüğünde çanları çalmaya başlar. Yoğun çan seslerinden ürken Türk ordusu, paniğe kapılır ve vadiden kaçmaya başlarlar. Bundan dolayı bu vadiye “Turkei” denir. Maria Gail kilisesi ise her gün saat üçte çanlarını çalar. Turkei vadisinin üzerinde adına “Turtschitz” denilen bir ev bulunur. Bu evin bulunduğu yere Türk ordusunun komutanının çadırı kurulduğuna inanılır (Petzoldt, 1993: 173).

Bu anlatı Avrupa köylüsünün gözünden Türklere karşı alınan zaferin ne kadar değerli olduğunu gösterirken bir yandan da Türklerin gelip vadiye yerleşmesinden alınan zafere dek geçen sürede Türkleri nasıl algıladıklarını da ortaya koyar. Kendi kültürleri içerisindeki danışma kurullarını, bu kurulların verdikleri kararları, kararların sonucunda zafere ulaşıldığında neler yapıldığını gösterir. Misal yukarıdaki yer isimlendirmesi anlatısında olay vadinin nasıl ad aldığına yoğunlaşsa da Maria Gail kilisesinin her gün saat üçte çanlarını çalıyor olması da değerli bir bilgidir. Bu, Türk akıncılarının halk üzerinde ne denli büyük bir etki bıraktığını ispatlar.

Yine Türk adıyla adlandırılan bir başka efsane, Yukarı Avusturya’da, Styria bölgesinden aktarılır. Yurdunu savunmak isteyen halk, kale boyunduruğu üzerine kayalardan ve ağaç gövdelerinden devasa bir sur inşa ederler. Bu surun inşa edilmesinin sebebi Türklere karşı yurdu savunmak olduğu için Hochjoch adlı yer, artık Türkenhag ismini alır. Ayriyeten Türklerin vurduğu topraklar da kimi yerlere verilen isimlere konu olur. Haselgraben bölgesini vuran Türk topları şehirde büyük gedikler ve çukurlar açar. Bu toplardan birinin isabet ettiği han ise “Zum Türkengraben” olarak adlandırılır, bunun anlamı “Türk Çukuru”dur (Depiny, 1932: 399).

Bir diğer anlatı da yine Türklere karşı kazanılan bir zafer üzerine türetilmiştir. Anlatıya göre Warscheneck ve Priel sıradağlarının bulunduğu noktalarda bazı geçitler bulunur. Bunlardan biri de Türkenhag olarak adlandırılır ki, bu kelimenin Türkçede ilginç bir karşılığı bulunur: Türk Cadı. Styria’da yenilen Türklerin bu geçitten geçerek Stoder’a varmasından korkuluyordu. Bu korkunun bir sonucu olarak Stoder halkı, büyük bir taş duvar inşa ederek Türkenhag geçidini kapattılar. Orada sıkışan Türkler, askerler tarafından top atışına tutuldu. Türklerin burada uğradığı hezimetten dolayı da geçide Türkenhag ismi verilir. (Gerhofer 1891).

Türklerin Şeytanlaştırılması

Yukarıdaki bölümde birçok anlatıda Türkler dolayısıyla isim verilen şehirlerin efsanelerini aktarıp bu efsanelerin birçoğu Türklere karşı edinilen zaferler sonrası olduğu görülüyor. Bu pek tabii bir olaydır. Milletler her şartta yurdunu korumak içgüdüsüne sahip olduğundan, saldırı ne yönden gelirse gelsin saldırana karşı kazanılan en ufak savaşın bile destansı bir zafer gibi efsaneleştirmesine bir refleks dahi denebilir. Yukarıdaki anlatılarda da efsanelerin çoğunda zafer Türklerin bir sebeple geri çekilmesi sonucu kazanılır. Yani Türkler karşısında bir ordu bulunmaz. Tam aksine çalan çanlar ya da belli olmayan bir sebep Türkleri paniğe sürükler ve mevzu bahis şehir düşmeden Türkler geri çekilir. Yine de ortada savaş olmasa bile, bu kimden geldiği belli olmayan zafer, sözlü anlatılar aracılığıyla efsaneleştirilmiştir. Bu durum Türklere karşı duyulan nefretin ve korkunun da sınırlarını çizmektedir. Aynı zamanda Avrupa’da devletler ve aristokratlar nezdinde Türk algısı da genel itibarıyla tehdit şeklindedir. Özellikle Avrupalı seyyahların seyahatnamelerinde, piskoposların ve devlet adamlarının birbirlerine yazdığı mektuplarda Türkler

tehlikeli ve şeytani şekillerde tasvir edilir (Akdemir 2007: 131-148). Bu durum devlet organları vasıtasıyla bir propaganda malzemesi halini almış, halk üzerindeki tahakkümü dönem dönem kuvvetlendirmek için şeytan Türk propagandası kullanılmıştır. Hal böyleyken, yani Türkler Avrupa içlerine bu denli bir korku salarken, onların şeytanlaştırılmaması da imkansız kabul edilebilir. İmkansızdır çünkü ordunun yetersiz kaldığı, halkı motive etmenin zorunlu olduğu zamanlarda düşman daha çok öteki haline getirilir, kutsal kabul edilen güçler her zaman yurdunu savunan halkın yanında, tüm olağanüstülüklerini kullanarak savaşmaktadır. Buna benzer anlatılar Türkler arasında da yaygındır. Misal verecek olursak Yavuz Sultan Selim'in çölü geçmesi esnasında önünde Hz. Muhammed'i gördüğü, onun yardımıyla çölü geçtikleri anlatılır. Çanakkale'de bir yar ucunda sıkışan Türk askerlerini, Anzak askerlerini alıp götürerek kurtaran büyük beyaz bulut ya da önünden bir bozkurt geçtiğini ve zaferin geleceğini söyleyen Türk gazisi bunlara birer örnektir. Kısaca, her millet kendini savunurken kutsal olana ilişkin bir motivasyon kaynağı bulur ve bu kaynaktan beslenir. Kutsal savunanla birlikteyse, tam aksine kaos düşmanın kendisidir. Yani şeytandır. Özellikle aynı dine mensup olmayan iki millet karşı karşıya gelirse, şeytan-kutsal ilişkisi daha da şiddetlenir. Çünkü düşman, savunanın kutsalına da saldırıda bulunur. O kendi dinini yaymak isterken, diğeri kendi dinini koruyacaktır. Bundan dolayı Avrupa içlerine akın eden Türk askerleri, birçok efsaneye şeytanlaştırılmış bir biçimde konu olmuştur.

Johann im Rosental'da Türkler zorla kiliseye girdiler ve içlerinden biri kılıcıyla Tanrı'nın Annesi heykelini kesti, alnına vurdu ve kan fişkırdı. Sonra Swetschach'a geçtiler. Burada mucizevi bir şekilde rehin alındılar; aniden daha ileri gidemediler çünkü atları bataklığa saplanmıştı. O zamandan beri köye svetëe svetize, yani kutsal yer deniyor; eskiden Vërbize olarak adlandırılırdı. (Petzoldt 1993: 177)

Yukarıda aktarılan anlatı, çok net bir biçimde Türklerin şeytanlaştırıldığını, işledikleri suçtan dolayı da kendi kutsalları tarafından cezalandırıldığını göstermektedir. Hem kilise gibi kutsiyeti asla bozulmaması gereken bir mekâna zorla girilerek mekanın kutsallığı bozulmuş, hem de kilise içindeki Meryem heykeline vurulan kılıç darbesiyle kutsal alan iyiden iyiye taciz edilmiştir. Heykelden kan fişkırması bir mucize olarak değerlendirilirse Türklerin kiliseden çıktıktan sonra normalde bataklık bulunmayan bir yerde bataklığa saplanması da işledikleri suçun "Hristiyan tanrısı" tarafından kesilen cezasıdır.

Özellikle hayalet hikayeleri toplumsal histerinin hat safhaya ulaştığı zamanlarda artar ve bütün toplumu bir veba gibi sarar. Şehirlerin ara sokaklarından saray koridorlarına kadar bütün kamusal alanlar hayalet hikayeleriyle çalkalanır. Bunun sebebi dönemin şartları içerisinde ortaya çıkan ve baş edilemeyen korkudur. Hastalıklar, kıtlıklar, uzun süren olumsuz hava koşulları ve savaşlar bu ortamı yaratan en büyük etkenlerdir. Ölümünün arttığı ve insanların ölüm gerçeğiyle yaşadığı, birinci dereceden akrabalarını kaybettiği dönemler, doğal olarak hayalet hikayelerini sıklaştırır. Bu hikayeler yalnız kendi vatandaşlarının hayalete dönüştüğü hikayeler değildir. Vatan toprağında düşmanın ölüleri de yatmaktadır ve böylece düşmanlar da hayalete dönüşür. Viyana'da bir cephanelikte, Kara Mustafa Paşa'nın hayaletinin bulunduğu dair bir anlatı bulunur ki bu tüyler ürpertici anlatı hem Viyana'daki ahalinin Türklerin yarattığı korku iklimine karşı tutumunu hem de zaferin Viyana halkı üzerindeki motivasyonunu gözler önüne serer:

Mohaç'ta Türklere karşı kazanılan zaferin haberi, şehir cephaneliğinin hizmetkarlarına gerekli silahların oradan dağıtılması emri verildiğinde Viyana'ya henüz ulaşmıştı. Eve gitmek zorunda

kalan yaşlı bir nazır, oğlunu bırakıp gidince, her şeyi onun halletmesini tembih etti. Genç çocuk, öğlen yemeğini yemek için masaya oturmuşken, birdenbire merdivenlerde büyük bir ses duydu ve sanki silahlı askerler karakola doğru yürüyormuş gibi geldi. Cephanelikte kendisinden başka hiç kimse olmadığını bildiği için çok korktu ve sesler yaklaştıkça korkusu arttı. Kısa süre sonra, bir grup zırhlı adam ona doğru geldi. Ama bu adamlar onun masasının yanından geçtikten sonra hafif bir sis halinde eridiler ve yok oldular. Çocuk biraz toparlanmaya başladı. Taş zemine çarpan metal bir kılıcın kınının uzaktan gelen sesini yine duydu. Muhteşem giyimli ve zırhlı, siyah sakallı, solgun bir Türk, merdivenlerden ağır ağır indi, ona bakmadan yanından geçti ve öncekiler gibi gözden kayboldu. Taş zemine çarpan metal bir kılıcın kınının uzaktan gelen sesini yine duydu. İştahını tamamen yitiren genç, cephanelikten titrek adımlarla dışarı fırladı ve kapının önündeki bir taşın üzerine oturdu. Bir süre sonra yanında çalışan uşaklar işe döndüklerinde, onun korkulu ve solgun yüzü karşısında dehşete kapıldılar; ancak oğlanın babası bu hayaletin hikayesini duyunca gülümsedi ve şöyle dedi: "Sen benim için iyi bir kahramansın. Eğer korkmak isteseydim alaylarda sık sık yanımdan geçen bu tür zırhlı adamları gördüğümde, uzun zaman önce dehşetten ölmüştüm. Bilmelisiniz ki, Türkler 1683'te zengin otağlarını terk ettiklerinde, utanç verici bir şekilde kaçan Büyük Vezir'in başını aldılar ve Viyana'da herkesin gözü önünde sergilediler. O zamandan beri, ne zaman bir Türk savaşı çıksa, muhtemelen tüm Türklerin sonu gelene kadar, huzursuz ruhu bu binada dolaşıp inleyecek (Gugitz 1952: 54).

Cidden enteresan bir hikaye olmakla beraber birçok ipucu da verir. Öncelikle ikinci kuşatma sırasında Viyana şehrinde ve şehirdeki bir cephanelikte sosyal yapıyı ve savaş durumlarında bu sosyal yapının ne şekilde hareket ettiğini aktarır. Özellikle bir baba oğul hikayesinden hareketle Türklerle karşı karşıya gelmiş ve savaşmış ihtiyar Avusturyalıların, genç Avusturyalılara göre Türklerden daha az korktuğunu, Türk tehdidini alıştırdığını gösterir. Hikayedeki genç ise o güne dek Türk hikayeleriyle büyümüş, belki Türklerle hiç karşılaşmamış ve bundan dolayı Türk tehdidinin korkusunu hala içinde taşıyan bir gençtir. Bu durum gösteriyor ki özellikle Viyana gibi Türk saldırılarına sık sık maruz kalmış bir şehirde, kuşak çatışması Türkler üzerinden doğar. Türklerle savaşmış ve savaşta muzaffer olmuş nesil, Türklerle karşılaşmamış ve şehirdeki Türk anlatılarından olumsuz etkilenmiş nesille kültürel olarak çatışmaktadır. Eski ve yeni, Türk olgusu üzerinden şekillenmiş, eskideki Türk korkusu, yenedeki korkudan daha azdır. Deneyim, hikayelerin önüne geçer ancak hikayeler de bu deneyime rağmen yaşamaya devam eder. Böyle bir ortamda, Türklerin ve özellikle Kara Mustafa Paşa gibi bir Türk vezirinin hayalete dönüştüğü hikaye muhtemelen dönemde bütün bir şehri etkilemiş olmalıdır. Kara Mustafa Paşa'nın idam edildikten sonra kesilen başının nereye gömüldüğü tartışmalı bir konudur. Tarihçilerin bir kısmı Edirne'ye getirildiğini iddia ederken bir diğer kısmı Viyana Şehir Müzesi'nde bulunduğunu aktarır (Sertoğlu 1955: 3927-3932). Bahsi geçen müze ise yukarıdaki anlatıda adı geçen cephaneliğin müzeye dönüştürülmüş halidir. Anlatıyla karşılaştırıldığında paşanın başının cephaneliğe getirildiğini ve burada başından dolayı bir hayaletleşme yaşadığını söylemek yanlış olmaz. Viyana önünde canını veren Türk askerleri ve paşa, huzursuz ancak zararsız birer hayalet olarak sunulmuş, Türklerin her başarısız seferinde bu ruhların ortaya çıkıp cephanelik binasında huzursuz bir biçimde dolaşacağı aktarılmıştır.

Türklerin şeytanlaştırıldığı bir başka hikayede ise toprağın kabul etmemesi motifi kullanılır. Özellikle toprağın kutsal addedildiği, ölünün gömüldüğü yerin kesinlikle kazılmaması gerektiği, hem ölümler kültürünün hem de Hristiyanlığın yoğun etkisinin görüldüğü Avrupa topraklarında, yabancı ve düşman bir unsur toprağın kabul etmemesi kutsal alanla ilgilidir. Bu kutsal alanın yabancılar tarafından ihlali, gömülen kişiyi tanrı ve toprak tarafından redde maruz bırakır. Hele ki bu kişiler ağır cinayetler işlemiş, Hristiyanları öldürmüş ve zulmüyle meşhur olmuş kişilerse halkın

huzuru için böyle anlatılar üretmeye gerek duyulur. Bahsedilen anlatı birkaç katmandan oluşmakla beraber, hem bir kadın kahramanı hem de iki Türk askerinin Hristiyan topraklarında gerçekleştirdiği faaliyeti içerir.

Türkler Neusiedl Gölü'nün etrafına konuşlandığında Heinzen çiftçileri durumu öngörerek köylerini büyük çit ve duvarlarla örler. Bundan dolayı yeniçeriler köye giremediklerinden gölün arka tarafına kamp kurarlar. Purbach civarında korku yayan iki Türk askerinden bahsedilir ki bunlar girdikleri her yeri dağıtıp yakan ve kendileri hakkında kötü bir intiba bırakan askerlerdir. Türk askerlerinin kuşatması devam etti ancak köyü ele geçiremediler. Böylece onları açlıkla sınımaya başladılar. Ablukayı sürdürüp erzak stoklarını bitirerek köyü zor duruma düşürme ve işgal etme planı kurdular. Şehirde büyük bir korku ve yıkım baş göstermeye başladı. Şehir düşmezden evvel Annerl adlı kadın onların yardımına koştu. Korkusuzca bahsi geçen iki Türk askerinin karşısına çıkıp onlara şehre giden gizli bir giriş olduğundan bahsetti. İki Türk bunu duyunca heyecanla yanlarına yirmi silahlı adam daha alıp Annerl ile birlikte geçide ilerlediler. Ancak plan düzgün bir biçimde ilerlerken Annerl telaş yapıp kaçmaya çalıştığı esnada geçitte öldürüldü. Geçide sıkışan Türkler ise şehrin askerleri tarafından katledildiler. Öldürülen Türkler Schindanger yakınlarına gömüldü, ancak iki Türk askerinin cesetlerini toprak dışarı atmıştı. Yeniden gömüldüler, toprak yeniden dışarı tükürdü. Bu işlem birkaç kez daha tekrarlandıktan sonra bu sefer göle batırmaya çalıştılar, ancak göl onları karaya tükürdü. Buna dayanamayan halk, iki dev çukur kazdı ve iki Türk askerini içine atıp üstünü büyük bir taş yığınıyla kapadılar. Ama bu taş yığını bile az kalsın dayanamayacaktı. Toprak kalp gibi attı, kendini kabarttı ve iki büyük höyük oluşturdu. Bu olayın ardında Annerl kahraman ilan edilip Türken-Annerl olarak hatırası yaşamaya devam etti (Hiess 1949: 254).

Anlatı Türk-Annerl'in kahramanlığı ve fedakarlığı üzerine kurulu olsa da, altında iki Türk askerinin yarattığı korku ortamının ve devamında ettikleri zulümden dolayı toprağın onları kabul etmemesinin hikayesi de yatar. Aynı zamanda şehrin Osmanlı ordusunun geleceğini öğrenip kısa bir zamanda şehri koruyacak kadar sur inşa etmesi, Osmanlı'nın bir kuşatma yöntemi olarak şehri aç bırakmaya yönelmesi gibi yarı abartı yarı gerçek parçacıklar da Osmanlı askerlerinin Avrupa içlerinde yarattığı korku iklimine bir örnektir. Bu anlatıda şeytanlaştırma Türklerin zulüm sahnelerinde başlar ve toprağın kabul etmediği iki Türk kısmında tamam olur. Özellikle son kısımda gölün de kabul etmeyip çukura gömülmeleri ve devamında üzerine yığılan taşların büyük bir höyük oluşturması, toprağın değil Avrupalının Türklerle duyduğu öfkenin bir tezahürüdür. Bu öfke toprakla sembolleştirilmiş, Avrupa içlerine akın eden Türk askerlerini dışarı püskürtmek, "kutsal toprak" motifiyle aktarılmıştır.

Türkler Hakkında Çeşitli Efsaneler

Yukarıda aktarılan anlatılarda görüldüğü üzere Türkler çoğunlukla kendilerine karşı kazanılan zaferler sonucunda Avrupa'nın kimi yerlerine isim vererek ya da yarattıkları korku iklimi üzerinden şeytanlaştırılarak Avrupa sözlü kültüründe efsanelere konu olmuştur. Ancak Türk efsaneleri bunlarla sınırlı değildir. Özellikle sözlü kültürün yazılı kültürden daha yaygın olduğu, yazının değil efsanelerin ve görsel imajların akılda daha fazla yer ettiği bir çağda, Avrupa insanı sınırlarına birden fazla kez dayanan Türk tehdidini unutmamak adına çeşitli efsaneler ve görsel simgeler yaratmıştır. Bu hem milli bilincin hem de sözlü ve görsel hafızada Türk imgesinin yerleşik hale gelmesini, Türklerin daima bir tehdit olarak algılanıp çektirdikleri acıların hatırlatılması adına bir propaganda malzemesi haline gelmiştir. Toplumun efsaneleri yöneticiler için vazgeçilmez propaganda malzemeleri olmuş ve *düşmana* duyulan kin bu yolla diri tutulmuştur. Bu efsanelerin

birçoğu geçmişte Türklerin açtığı yaralar ve gelecekte Türklerin yeniden geleceğine dair kehanetlerin bir araya gelmesinden oluşur.

Türk atlıları St. Michael'e yaklaşmıştı. Bir mucize oldu ve mekan yıkımdan kurtuldu. Çünkü atlılar daha sonra şapelin yapıldığı yerdeyken, Aziz Mikail'in çanları kendi kendine çalmaya başlamış ve böylece korkan Türkleri uzaklaştırmıştı. Bu garip çınlama sabahın on bir sularında olduğundan, çanlar her gün bir teşekkür işareti olarak çalınır ve ovanın ta uzaklarından duyulurdu. Şapelde, bize ne olduğunu anlatan bir resim hala görebilirsiniz (Adl 1952: 84).

Bu anlatıda çok net bir biçimde gözükmekle beraber, özellikle Avusturya'daki Türkenglocken³ uygulamasını da andırmaktadır. Ancak burada çanlar muhtemelen mucizevi bir biçimde değil, bir gözcünün marifetiyle çalmış, daha sonra bu gözcünün marifeti ortadan kalkıp efsaneleşme sürecinde içerisine mucize eklenmiştir. Türklerin bu yenilgisine sebep olan çanlar ise savaştan yıllar sonra dahi, Türkleri hatırlatmak için her gün on bir sularında çalmaya devam eder.

Yine bir başka anlatı Villach adlı Avusturya kasabasından aktarılır. İnanışa göre Villach'ta bir kilisede Türklere ait bir kılıç bulunur ve Türkler bu kılıcı almak için mutlaka geri gelecektir. Aynı zamanda kilisenin arkasında bulunan kulede bu efsaneyi tasvir eden bir Türk arması da bulunur (Graber 1941). Türklerin yeniden geleceğine duyulan bu inanç, muhtemelen efsanenin ortaya çıktığı dönemde Türklerin sık sık Avrupa kapılarını zorlamasından doğmuştur. Ancak efsanenin Excalibur anlatılarıyla benzer bir yanı da bulunmaktadır. Özellikle İngiltere ve Cermen coğrafyasından Kafkaslara dek takip edilebilen bu motif, Türklerin işgaliyle birleşerek bahsi geçen anlatıyı oluşturmuş olabilir. Sahibini bekleyen ve mutlaka geri alınacak kılıç motifi böylece kendisini Türk işgaline dair anlatılarda gösterir.

Viyana'dan bir başka anlatı ise savaş esnasında Türklerin ettiği bir yeminden korkan halkın bulunduğu garip ancak pratik bir çözümle ilgilidir:

Stpehansturm'da büyük bir saat mekanizması vardı. Bu mekanizma yalnızca çeyrek saatlerde vurur ancak son çeyreklerde vurmazdı. Viyana Türkler tarafından son kez kuşatıldığında, Türkler "Muhammed'in sakalı üzerine yemin ederiz ki saat kulesi son çeyreği vurduğunda bu şehri ele geçireceğiz." diye yemin etmişti. Bundan dolayı hiçbir zaman saat kulesinde akrep ve yelkovanın son çeyreğe vurduğu görülmedi. Hala daha bu gelenek devam eder (Gugitz 1952: 116).

Aktarılan anlatıda bulunan çözüm ilk başta mantık dışı gibi gözükse de bölgede insanların kendini koruma altına alma içgüdüsünü de kanıtlar. Türklerin yemini halk üzerinde öyle bir tesir bırakmıştır ki, bugüne dek devam eden bir gelenek oluşturmuşlardır. Bunun bir sebebi de Türk tehdidini gelecek nesillere tanıtmak ve aktarmaktır. Aslen çan kulesinin düzensiz çalışması, daima bir hatırlatıcı görevi görür.

II. Viyana Kuşatması başarısızlıkla sonuçlansa da Türkler kuşatma boyunca çevre köyleri korkutmuş, Türk tehdidi kuşatma bitene dek bölgede bir korku unsuru haline gelmiştir. Bu korkudan Euratsfeld kasabası da nasibini almıştır. Aşağı Avusturya'da yer alan bu kasaba, Viyana yolunda bulunması sebebiyle Türklerin yağma akınına uğramış, bu akını anımsatmak içinse kasaba halkı bir efsane üretmiştir. Anlatıya göre 18 Temmuz 1683 yılında Türkler Euratsfeld'e girdiğinde

³ Türkenglocken, Türklerin Avrupa'ya akınları sırasında kullanılan bir yöntemdir. Türk çanı anlamına gelir. Kilise çanlarına ya da saat kulelerine dikilen gözcüler sayesinde Türk ordularının şehirlere yaklaştığı askerlere ve halka haber verilir. Böylece önce askerler, daha sonra halk savunma ya da saldırı anına hazırlıksız yakalanmazlar. Birçok şehri Türk akınlarından kurtardığına inanılır.

evleri yağmalayıp yakmış, insanları öldürmeye başlamıştı. Çevre çiftliklerin tümü kül olmuştu. Bu sırada kasabanın papazı Joachim Hübner, köpeğiyle birlikte Braunschod Tepesi'ne kaçtı. Türkler kasabadan çıkıp orman içerisinde arama yapmaya başlayınca papazın köpeği Türklerin sesini duyarak havladı. Ancak bu havlama papazın yerini de belli etmişti. Türkler köpeğin havladığı yere yönelip bir deri bir kemik kalmış papazı yakaladılar ve Macaristan'a götürdüler. Papaz Macaristan'da can verirken halk, Braunschod'ta, papazın saklandığı yerde Türklerin baskınına hatırlamak için bir şapel inşa ettiler (Adl: 9).

Bu noktada iki anlatı birbirine karışmaktadır. Bir papazın ulu ilan edilmesi, Türklere bağlanmış, papaz savaştan kaçmış olsa dahi onu bir kahraman addedip adına şapel dikilmiştir. Bu şapel ise, tıpkı yukarıdaki anlatılarda olduğu gibi Türklerin yaptıklarını hatırlatmak için hakim tepede, herkesin görebileceği bir yere konumlandırılmıştır. Buna benzer bir anlatı yine Euratsfeld civarındaki Aigen kasabasında anlatılır. Türkler Aigen'e geldiklerinde tıpkı Euratsfeld'deki gibi yağma yapıp insanları öldürmüşlerdir. Bunun yanında anlatıya göre bir çiftlik evinden iki kız çocuğu kaçırılmış ve bu çocuklar Aigen yakınlarındaki Hinterberg'den Grub'a giden yolda öldürülmüşlerdir. Bu yolda bedenleri bulunan iki çocuk yola gömülmüş ve daha sonra buldukları yere bir haç dikilmiştir. Bu haçın adı Türkenreuz, yani Türk Haçı'dır (Adl: 13).

Sonuç

Görüldüğü üzere Türklerin dördüncü yüzyıldan başlayarak İkinci Viyana Kuşatması'na dek devam eden Avrupa akınları, Avrupalı devletlerin üzerinde büyük bir tesir bırakırken halk üzerinde de aynı tesire sebep olmuştur. Özellikle Türk akıncılarının büyük şehirlerdeki ve küçük köy ve kasabalardaki faaliyetleri, orada yaşayan insanlar için büyük bir korku unsuru haline gelmiş, anlatıların ekseriyetinin ana temasını korku oluşturmuştur. Savaş hallerinde ortaya çıkan bu durum, savaş sonrasında da korunmuş ve halkı korkutarak iktidarı güçlendirmeye yarayan bir propaganda malzemesi haline gelmiştir. Aynı zamanda efsanelerin arasına yerleştirilen eski motifler gösteriyor ki Türklerin düşman olarak algılanmasından sonra Avrupa köylüsü kadim anlatılarındaki düşman motifini Türkler üzerinde işlemiş, böylelikle kendi sözlü kültürlerini zenginleştirmişlerdir. Anlatılar yukarıda aktarılanlarla sınırlı olmamakla beraber, Avrupa sözlü kültüründe Türk algısının ortalamasını vermek adına önemli örneklerdir. Büyük bir çoğunluğunda Türkler hakkında düşmanca motifler bulur. Özellikle yer adlandırmaları efsanelerinde Türk akınlarının hatırasını yaşatmak ve Türklere karşı kazanılan zaferlere vurgu yapmak tercih edilmiştir. Türklerin şeytanlaştırıldığı anlatılarda ise düşman olarak topraklarına ayak basan, topraklarını yağmalayan ve ele geçirmek isteyen Türkleri kendi kutsallarına savaş açmış olarak kabul etmişlerdir. Efsanelerin birçoğunda Türklerin Hristiyanlığın kutsal unsurlarına zarar verdiği ve devamında cezalandırıldığı görülür. Bu cezalandırma motifi Türkleri “şeytani işler yapan kişiler” konumuna düşürmektedir. Son bölümde aktarılan efsanelerde ise gelecek nesiller gözetilerek Türk tehdidinin her zaman yaşadığı, bu tehdide karşı tetikte durmaları gerektiği, Türklerin yarım bıraktıkları işi bitirmek için mutlaka geri gelecekleri anlatılır. Bu tehdidin unutulmaması için Avrupa'nın ve özellikle bugünkü Avusturya topraklarının muhtelif yerlerine eserler dikilmiş, efsaneler bu eserler üzerine yaratılmıştır. Kısaca aktarmak gerekirse Türklerin güçlü ve nizamlı ordularıyla Avrupa üzerine ettikleri her sefer, Avrupa halkında derin etkiler bırakmış, bu etkilerin sonucunda ise üç ana başlıkta topladığımız efsaneler türemiştir. Efsanelerin büyük bir kısmı “öcü Türk” algısını pekiştirir

niteliktedir. Ayriyeten halk efsanelerinde, devlet nezdinde anlatılan Türk anlatılarından daha sert bir Türk portresi gözüktür. Bunun sebebi ise halkın doğrudan, savunmasız bir biçimde Türklerle karşılaşmasıdır.

Kaynaklar

- Adl, F. (1952). *Sagen aus dem Mostviertel*. Queiser: Amstetten.
- Akdemir, E. (2007). “Avrupa Aynasında Türk Kimliği.” *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*. C: 7. NO: 1. SS: 131-148.
- Dellal, Nevide A. (2002). *Alman Kültür Tarihinden Seçme Tarihi ve Yazınsal Ürünlerde Türkler*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Eserleri.
- Depiny, A. (1932). *Oberösterreichisches Sagenbuch*. Pirngruber: Linz.
- Dilbaş, G. (2013). “Macar Tarihinde Peçenekler”. *History Studies*. C: 5. S: 2. SS: 137-154.
- Eckhardt, Sandor. (1982). “Efsanede Attila.” *Attila ve Hunları*. Haz. Gyula Nemeth. Çev. Şerif Baştav. Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Yay.
- Emecen, F. (2007). “Osmanlılar”. *İslam Ansiklopedisi*. C. 33. İstanbul; Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 487-496.
- Gerhofer, A. N. (1891). *Hinterstoder mit dem Stoderthale*. Selbstverlag: Linz.
- Graber, G. (1941). *Sagen aus Kärnten*. Leykam-Verlag: Graz.
- Gugitz, G. (1952). *Die Sagen und Legenden der Stadt Wien*. Brunner Hollinek: Wien.
- Gömeç, S. (2013). “Türk Tarihinde Peçenekler”. *Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi*. S: 53/1. SS: 251-266.
- Hiess. (1949). *Die goldenen Lerchen. Geschichten und Sagen aus Oberösterreich, Niederösterreich und dem Burgenland*. Verlag Hans Muck: Linz.
- Hofmann, T. (2000). *Das Weinviertel in seinen Sagen*. Bibliothek der Provinz: Weitra.
- Jones, W. Henry, Kropf, L. (1889). *The Folktales of the Magyars*. Publications of the Folklore Society: London.
- Petzoldt, L. (1993). *Sagen aus Kärnten*. Eugen Diederichs Verlag: Münih.
- Rasony, L. (1993). *Tarihte Türklük*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay: Ankara.
- Üren, U. (2022). *Avrupa Hunları: Tarih ve Destan*. İstanbul: Ötüken Yay.